

SLOVENSKI **UČITELJ**

**Glasilo slovenskih krščanskih
učiteljskih in katehetskih društev.**

**Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo**

Leto XVII. 1916. Štev. 4.

Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Svrhunaravski momenat pri obradjevanju etičkih štiva. Prof.	
Ferdo Heffler	73
Zgledi iz primerjalnega zemljepisja. —a—	75
Učiteljica v deški ponavljalni šoli. Ivan Stegovec	78
Pedagoška črtica o zemljepisnem pouku, Spisal Janko Polák	79
Učitelj narodov v svetovni vojski. I. Kramar	81
Sadovi se kažejo . . . F. Š.	83
O šolstvu in vzgoji slepih. I. Fabinc	84
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	88
Katehetske beležke	88
Zgledi, uporabni pri katehezi	90
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	92
Vzgoja	94
Raznoterosti	95
Slovstvo in glasba	96

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:

Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XVII.

V Ljubljani, 15. aprila 1916.

Štev. 4.

Svrhunaravski momenat pri obradjivanju etičkih štiva.

Prof. Ferdo Heffler.

U »stara, dobra vremena« bilo je u početnici za I. razred osnovnih škola kod nas u Banovini više biblijskih štiva, poglavito iz života Isusova. U čitankama za više razrede nije više bilo biblijskih štiva, ali je zato bilo dosta legenda i drukčijih štiva religijske i moralne sadržine. Već sam sastav i sadržina silila je učitelja, da kod obradjivanja tih štiva govori o svrhunaravskim istinama vjere i morala. Možda imamo i toj činjenici donekle zahvaliti, što je — kako kažu — starija učiteljska generacija imala još više vjeri odanih članova nego današnja.

Medjutim su se prilike po malo promijenile. Biblijskih je štiva skoro sasvim nestalo iz čitanki, fabule »okupiraše« vrlo prostran teren, a moralna štiva, koja su ostala, prekrstiše se u — etična. E pa dobro. Treba to svakako konstatovati, ali i — time računati.

Činjenica je dakle, da ima učitelj u školi obradjivati etička štiva. Svim tim štivima ista je svrha: odvrćati omladinu od grijeha i privoditi kreposti.

U štivima prve kategorije postavlja se učenicima pred oči čovjek, koji je učinio nešto nedopušteno, pa ga je zato stigla neka naravna kazna. Tako je na pr. ciganče našlo na cesti pred kovačnicom tuđu potkovu. Htjede je podići i ukrasti je, ali se opeče, jer je potkova bila vruća. Drugi put dječak ukrade crkveno negašeno vapno i sakri ga u njedra. No doskora zaboravi na vapno, što ga je imao kod sebe. Otide se u rijeku kupati, opeče se i stade iz vode vikati, da će izgorjeti. U ovakovim i sličnim pripovijestima imade prirodna kazna svoj uzrok u nekom propustu djeteta. Tako je na pr. ciganče bilo prenašlo, onaj dječak rastresen itd. No ima, premda manje, i takovih etičkih pripovijesti, u kojima zadesi dječaka prirodna kazna za grijeh, a da nije učinio kakovog propusta. Neki je dječak više puta vikao: Vuk, * vuk! Seljaci su više puta došli da ga obrane, ali su vidjeli, da su prevareni. Jednoč dodje uistinu vuk, ali seljaka nema upomoć, jer su mislili, da ih dječak opet vara. Da se dječak bio prije još tako vjerno spremio, ne bi bio mogao vuku izbjeći.

¹ Volk.

U štivima druge kategorije govori se o čovjeku, koji je učinio nešto dobra, pa ga je zato stigla neka naravna nagrada. I ta so štiva od dvije vrste. U prvu vrstu pripadaju štiva, u kojima je netko učinio izvjesno dobro djelo s n a k a n o m, da neku korist postigne. I postigao ju je. Na pr. Seljak je marljivo radio, da opet sagradi kuću, jer je usljed požara osiromašio. I uspio je. Itd. Imade mnogo i takovih etičkih štiva, gdje je netko učinio dobro djelo, a n i j e z n a o, da će slijediti nagrada. Na pr. Lav nije htio mišu oduzeti života, a miš je poslije pregrizao mrežu, u koju se lav zapleo. Golub je spasao život pčeli, koja se utapljala, a pčela je poslije golubu spasla život, jer je upikla lovca u onom času, kad je htio na goluba odapeti pušku.

Sada treba ova štiva metodički obraditi. Uzmimo slučaj, da učitelj upotrebljava samo naravne motive, koji imadu učenika odvracati od grijeha i privoditi kreposnomu životu. Da vidimo, kakovu će izvaditi pouku.

Kod štiva prve kategorije slijedit će pouka: Ne kradi, jer ćeš biti (dakako na ovom svijetu) kažnjen kao ono ciganče vrućom potkovom, dječak vapnom, lažac vukom. A t a p o u k a s a m a p o s e b i n i t i j e logična, niti uzgojna. Ako imamo pred očima samo naravni momenat, slijedi iz priče o cigančetu ovo: Ciganče, kad je kralo, bilo je neoprezno. Ti pak, kada budeš krao kovni predmet, najprije ga opipaj, da nije možda vruć, a onda ga ukradi. Iz štiva o crkvenom vapnu: Kada budeš krao, pametno spravi ukradenu stvar. Moral je to doduše spartanski, ali sasvim logički slijedi iz ove pripovijesti, ako imamo pred očima samo naravne motive. Iz pripovijesti o vuku slijedi pouka: Laži samo onda, ako držiš da te zbog toga ne će stići kakova neugodnost.

Nešto je slična i s pripovijestima druge kategorije. Bude li učitelj iz pripovijesti o marljivom seljaku izveo pouku: Evo i ti radi, pa ćeš nešto imati! — lako će moći odgovoriti učenik: Ej, gospodine, ima ljudi, koji i te kako rade, pa ipak jedva životare! Kod štiva o lavu i mišu, dotično o golubu i pčeli imala bi slijediti pouka: Čini bližnjemu dobro, pa ćeš imati od njega koristi. No učenik bi mogao odvrati: Ali ja znam ljudi (na pr. iz biblijske povijesti), koji su se i te kako za druge žrtvovali, pa su napokon imali prilike, da na sebi iskuse istinitost poslovice: »Nezahvalnost je plaća svijeta«. Vrlo je dakle problematična korist od toga, ako bližnjemu činim dobro.

Iz toga evo vidimo, da su sami naravni motivi nedostatni za obrazivanje značaja. Zato će razboriti uzgojitelj posegnuti i za svrhu naravnim motivima.

Kod etičkih štiva prve kategorije učitelj će svoje gojence poučiti ovako: I oni tati, i onaj lažac kažnjeni su već na ovom svijetu zbog svoje nesmotrenosti. To se često dogodi. No da su bili oprezniji i umakli toj kazni, bili bi ipak opekli svoju dušu. Bog u svojoj premudrosti ne kazni svaki grijeh već na ovom svijetu; ali ga u svojoj pravednosti kazni svakako na drugom svijetu. Čuvajte se dakle grijeha ne samo radi možebitnih vremenitih kazni, nego osobito radi neizbježive vječne, a osobito zato, jer biste grijehom razžalostili svoga nebeskog Oca, koji vas toliko ljubi.

I kod etičnih štiva druge kategorije bit će za uzgoj odlučan nadnaravni momenat. I miš i golub imali su od toga korist, što su drugomu činili dobro. Tako ima čovjek, koji bližnjemu čini dobro, često od toga koristi već na ovom svijetu. Ali ne uvijek. Često ima pače i štete. Ipak treba da bližnjemu činimo dobro, pa i neprijatelju, jer smo svi po Bogu braća, Isus je prolio svoju dragocjenu krv za sve ljude itd. Pa ako i ne budeš nagrađen na ovom svijetu, bit ćeš svakako na drugom.

Sada izgleda stvar sasvim drukčije. Naravni motivi grade na pijesku, nadnaravni na pećini. Naravni motivi djeluju uvjetno, svrhunaravski bezuvjetno i nefaljeno. Učenik će činiti dobro radi dobra, jer je to njegova kršćanska dužnost i radi sigurne plaće. »Ego sum merces tua magna nimis.«

Ne možemo dosta staviti na srce svim učiteljima i uopćem gojiteljima, da kod uzgojnoga svog rada uopće, a kod obradjivanja etičkih štiva napose polažu najveću važnost na svrhunaravski momenat. Šta će nam i najsavršenija čitanka, najbيرانija moralna štiva, kad bismo to pustili iz vida. Naprotiv budemo li obradjivali etička štiva naših čitanki onako, kako nam je i dužnost kao kršćanskim uzgojiteljima kršćanske omladine, valjanim svojim metodičnim radom ublažiti ćemo u velikoj mjeri one nedostatke naših čitanki, na koje se toliko tužimo. A to je svakako u našoj moći.

Zgledi iz primerjalnoga zemljepisja.

— a —.

II.

Avstro-Ogrska meri $\frac{1}{15}$ evropske površine, prebivalcev pa ima $\frac{1}{8}$. Med evropskim državam ima edino Rusija većjo površino, već prebivalcev pa ima poleg Rusije tudi Nemčija. Kolonij tukaj ne vpoštujemo. Površina evropske Rusije je skoraj osemkrat večja kakor naša država, prebivalcev pa ima skoraj trikrat toliko. Površino drugih držav najlažje primerjamo z našo, ako vzamemo površino Kranjske dežele kot podlago. Avstro-Ogrska je 67krat večja kakor Kranjska, Nemčija 54krat, Francija 53krat, Španija 50krat, Švedska 45krat, Norveška 32krat, Anglija 31krat, Italija 28krat, Rumunija 13krat, Portugalska devetkrat, Belgija trikrat, Nizozemska trikrat, Švica štirikrat, Danska skoraj štirikrat.

Število prebivalcev pa najlažje primerjamo, ako navedemo samo milijone. Avstro-Ogrska šteje okroglo 51 milijonov, Rusija 140, Nemčija 67, Anglija 46, Francija 39, Italija 35, Španija 20, Belgija in Rumunija po 7, Švedska 5, Norveška 2, Nizozemska in Portugalska po 6, Švica $3\frac{1}{2}$, Danska $2\frac{1}{2}$ milijona. Balkanskih držav zaradi nestalnosti nismo vpoštevali.

Primerjamo li prebivalstvo glavnih mest, tedaj nadkriljuje London s 7 milijoni, Berlin in Pariz imata po 3 milijone, Dunaj in Petrograd imata po 2 milijona, Carigrad čez 1 milijon. Več kot pol milijona imajo Rim, Madrid, Bruselj in Amsterdam, blizu pol milijona pa Lizbona in Kodanj.

Kakor znano, so glavni evropski narodi Slovani, Germani in Romani. Povprečno pride na 100 prebivalcev 33 Slovanov, 32 Germanov in 26 Romanov, ostanek na mongolska plemena. Najštevilnejši narod je ruski, ki šteje približno 94 milijonov, Nemcev je 73, Angležev 40, Francozov 39, Italijanov 34, Poljakov 18 milijonov, Špancev 17, Rumunov 10, Čehov blizu 10, Madjarov skoraj 9, Srbo-Hrvatov blizu 9 milijonov. Manjše avstrijske narode smo že prej omenili.

Ako primerjamo evropske države z avstrijskimi kronovinami, potem ima Italija velikost Ogrske, Norveška meri toliko kakor Ogrska in Hrvatska, Anglija malo več kakor vse cislitvanske kronovine, Švedska pa še za polovico več, Španija toliko kakor 10 čeških, Švedska pa devet, Rumunija ima isto površino kakor Galicija in Češka skupaj. Velikost Hrvatske imajo Švica in tudi Danska, velikost Tirolske pa Belgija in Nizozemska, Portugalska meri toliko kakor Galicija in Kranjska, Nemčija in Francija sta zelo enaki po velikosti, to je vsaka za devet Portugalskih.

Po številu prebivalcev pa dobimo druga razmerja. Nemčija ima za eno petino več prebivalcev kakor Avstrija, Francija pa samo za dve tretjini. Anglija ima prebivalcev za eno tretjino manj kakor Nemčija, Italija pa skoraj za polovico, Španija polovico toliko kakor Francija, Belgija toliko kakor Češka, ravno toliko tudi Rumunija, Nizozemska in Portugalska vsaka šestkrat toliko kakor Tirolska, Švedska pa le petkrat toliko, Švica toliko kakor Nižja Avstrijska, Danska kakor Moravska, Norveška pa toliko kakor Štajerska in Kranjska.

III.

Primerjajmo sedaj še Evropo in našo državo z drugimi deli sveta. Azija je več kot štirikrat večja kakor Evropa, ima pa samo dvakrat toliko prebivalcev. Afrika ima trikrat večjo površino, prebivalcev pa malo več kakor tretjino. Amerika ima skoraj štirikratno površino, prebivalcev pa le tri osmine. Avstralija je samo za eno desetino manjša kakor Evropa, ima pa komaj toliko prebivalcev kakor London.

Oglejmo si še nekoliko večje države. Kitajska je večja kakor Evropa, meri eno četrtno Azije, ima pa več kakor polovico azijskih prebivalcev in tudi več kakor eno četrtno prebivalcev cele zemlje. Na Kitajskem je šest mest, ki imajo več kakor milijon prebivalcev. Japonska je skoraj tako obširna kakor Avstrija, ima pa za 2 milijona več prebivalcev kakor Nemčija. Perzija je večja kakor dve Avstriji, ima pa le toliko prebivalcev kakor Češka in Moravska. Med večje azijske države štejemo tudi Turčijo, o kateri pa nimamo zanesljivih podatkov. Površina bo približno ista kakor Perzija, prebivalcev pa bo nekaj čez 20 milijonov.

V Afriki so večinoma evropske kolonije. Največja samostojna država je Abesinija, katere površina je približno ista kakor Nemčije, prebivalcev ima pa toliko kakor Galicija. Velika samostojna država je tudi Kongo, pod belgijskim pokroviteljstvom; je štirikrat večja kot Nemčija in ima toliko prebivalcev kakor Španska.

V Ameriki nadkriljujejo vse druge Zedinjene države. Po velikosti so skoraj tolike kakor cela Evropa, prebivalcev pa imajo še enkrat toliko kakor Francija. Druga država je Brazilija, po velikosti malo manjša kakor Evropa (taka kot Avstralija); prebivalcev ima toliko kakor Galicija in Rumunija. Mehika je po velikosti taka kakor Avstro-Ogrska, Nemčija, Francija in Italija skupaj, prebivalcev ima pa toliko kakor Galicija in Češka. Druge ameriške države so manj važne. Mogoče, da prilično navedemo tudi o teh nekaj primer.

Avstralija je angleška kolonija. Mesta Sidney in Melbourne imata po pol milijona prebivalcev. Na Japonskem je največje mesto Tokio s $1\frac{1}{2}$ milijona prebivalcev, blizu milijona pa šteje tudi že Osaka. Blizu milijona prebivalcev imata tudi Kalkuta in Bombay v Indiji (angleška kolonija). Največje mesto v Ameriki, Newyork, ima skoraj še enkrat toliko prebivalcev kakor Dunaj, skoraj toliko kakor Dunaj pa Chicago in Philadelphia. Več kot pol milijona prebivalcev pa imajo St. Louis, Boston, Baltimore, Cleveland, Mehika in Rio de Janeiro (glavno mesto Brazilije, približno toliko kot Budimpešta).

Omeniti hočemo še tiste evropske države, ki imajo vsled velikih kolonij posebno veliko prebivalcev. Angleška je največja država sveta, ki obsega več kakor eno petino cele zemlje ter ima več prebivalcev kakor cela Evropa. Za njo pride že omenjena Kitajska. Rusija je večja kot dve Evropi in ima več kot trikrat toliko prebivalcev kakor Avstro-Ogrska (173 milijonov). Tudi Francija ima s kolonijami več posestva kakor je obseg cele Evrope in nad 85 milijonov prebivalcev.

Zanimivo je tudi, katera mesta v tujih državah imajo enako oddaljenost od ravnika (enako zemljepisno širino) in katera so na istem poldnevniku. Glede Ljubljane imajo enako zemljepisno širino Genf v Švici, Videm v Italiji, Odesa in Astrahan v Rusiji, Portland in Quebec v Ameriki. Na istem poldnevniku pa leže mesta Stetin na Nemškem, Neapolj v Italiji in Tripolis v Afriki. Z Dunajem imajo približno enako zemljepisno širino mesta Brest (vojna luka), Monakovo, Jekaterinoslav na Ruskem, Urga na Kitajskem in Port Artur v Zedinjenih državah. Skoraj na istem poldnevniku so pa Stockholm na Švedskem in Leopoldvill v Kongo-državi v Afriki. Z Lvovom imajo skoraj enako zemljepisno širino mesta Darmstadt na Nemškem, Amiens na Francoskem, Charkow na Ruskem, Aigun na Kitajskem in Winipeg v Ameriki. Približno na istem poldnevniku pa leže mesta Tornea na Švedskem, Atene in Kimberley v Južni Afriki. S Kotorom v Dalmaciji imajo zelo enako zemljepisno širino mesta Aquila v Srednji Italiji, Korte na Korziki, Burgos v Španiji, Boston v Ameriki in Mukden na Kitajskem. Skoraj na istem poldnevniku so pa mesta Danzig na Nemškem in Kapstadt v Afriki.

Učiteljica v deški ponavljalni šoli.

Ivan Stegovec.

V 2. številki našega lista se izražuje ga. Marica Koželj jako skeptično o nasvetovani kazenski metodi v ponavljalni šoli, ko sem namreč nasvetoval, naj pri tem sodelujejo tudi učenci. Meni namreč, da bi se pri velikih učencih, ki jih poučujejo učiteljice, to sredstvo skoraj gotovo slabo obneslo. Ta strah je odveč. Praktična uporaba namreč kaže, da je to čisto siguren pripomoček, ki pripravi učitelja do boljšega nastopanja.

Poglejmo sedaj, ali se je res bati, da bi si kaka šibka učiteljica s to metodo poslabšala položaj v ponavljalni šoli. Mogoče je pri tem samo to, da se učenec, ki ga hočeta druga dva tovariša-učenca peljati, upre ter noče iz klopi, ki se zanjo drži z obema rokama. V takem slučaju ukaže učiteljica še dvema učencema, da priskočita prvima dvema na pomoč. Sedaj je pa učenčev odpor brez pomena; zakaj štirje dečki bodo spravili uporneža prav lahko in hitro iz klopi. Ko je ta odpor premagán, ne potrebujemo več vseh štirih učencev, temveč se ukaže onima dvema, ki sta samo pomagala, da gresta na svoje mesto, toda prva dva dečka ostaneta pri svojem delu, da ga natančno izvršita po ukazu učiteljice.

Da se upre kak učenec, ki ga hočemo kaznovati, se to pač utegne pripetiti, a le redkokdaj. Pa ta učenčev upor ne vpliva popolnoma nič na položaj učiteljice, ker učenec se ni uprl njej, ampak učencema. Zato si bo ob taki priliki mislil vsak učenec v razredu: »Jaz bi ga že precej spravil iz klopi.«

Ostane pa sedaj še eno vprašanje. Mogoče bi kdo rekel, da se upreta lahko tista dva učenca, ki jih pozove učiteljica, da izvršita kazni. Da bi ta dva učenca ne hotela izpolniti ukaza, je skoraj izključeno, ako ravna učiteljica z vso resnostjo. Če si hoče učiteljica zagotoviti ubogljivost teh učencev, je dobro, da jih odbere že pred poukom v to svrho ter jih natančno pouči, kako naj izvedeta njene ukaze.

Rabimo vsega skupaj pet dobrih učencev. Eden izmed teh ima, da govorim po vojaško, »Inspection«, drugi štirje pa »Bereitschaft«. Vse te učence je treba natančno poučiti o njihovi dolžnosti; zakaj s samim golim ukazom bi ne dosegli takega uspeha. Slično je pri vojakihi. Tam tudi ne postavijo za stražo ali za »Bereitschaft« nespretnega novinca, temveč izurjenega vojaka.

»Inspection« ima to nalogo, da nadzoruje ponavljalce,¹ ko ima učiteljica tako opravilo v šoli, da jih sama ne more nadzorovati. Za nadzorovanje določimo najboljšega učenca. »Bereitschaft« rabimo le takrat, ko hočemo načajivega ali porednega učenca kaznovati. Za to opravilo moramo izbrati pridne, mirne, pa vendar agilne učence. Rabimo štiri. Izmed teh naj bosta določena le dva, ki imata nalog, da pripeljeta dečka iz klopi pred učiteljico; ostala dva pa naj tvorita »rezervo«. Za slučaj, če se učenec v klopi upre, ukažemo nato še »rezervi«, da priskoči na

¹ O tem vprašanju so mnenja seveda zelo različna. G. referent pač opisuje svoje izkušnje, ki je z njimi dosegel prav izborna disciplino. — Op. ured.

pomoč prvima dvema učencema. Ni pa neobhodno potrebno, da peljemo učenca v sosednji razred, ampak ga lahko kaznujemo pred njegovimi součenci v istem razredu. Le izredno nagajivega in nepokornega peljemo, ko je bil kaznovan v lastnem razredu, še v kak drug razred, kar mu je seveda v ponižanje in sramoto.

Učiteljica je pri izvrševanju te kazni zelo razbremenjena. Tisti čas ji ni treba paziti na red v razredu, ker stori to učenec »Inspection« (nadzorovalec). Z učencem, ki je določen za kazen, se ji tudi ni treba ukvarjati dosti, ker naredi vse »Bereitschaft«. Učiteljica gleda tisti čas samo na to, da učenci svoje delo natančno izvrše. Torej doseže lahko vse s samimi povelji. Deček, ki ga mislimo kaznovati, je popolnoma odrezan od svojih součencev. Nahaja se takrat v takem položaju, kakor bi bil sam v šoli. Vsi njegovi prijatelji mu ta čas prav nič ne pomagajo; zakaj če le zine kateri kako besedico, ali če se posmeje na glas, ko vidi, kako peljejo iz klopi njegovega prijatelja, ga deček nadzorovalec napiše na šolsko tablo. Razume se, da tisti, ki je napisan, tudi prejme zaslužen plačilo.

Nadzorovalca moramo opozoriti, da se pri svoji službi lepo obnaša, resno drži, in da je strogo pravičen. Izbrati je treba takega, ki mu vsi zaupajo. Nadzorovalec je lahko vedno isti. Pri »Bereitschaft« je pa dobro menjati, da ne nastane kako sovraštvo.

Ko dečki vidijo, kakšno opravilo ima »Bereitschaft«, bi pri tem delu vsak rad pomagal. Zato pa reče učiteljica, ko hoče »Bereitschaft« menjati: »Kdo hoče to delo prevzeti mesto onih?« Zdaj vzdignejo roke in gospodična si izbere najboljšo.

To kazensko sredstvo rabimo lahko samo nekaj dni v začetku šolskega leta; a pozneje postanejo učenci tako ubogljivi, da radevolje slušajo, ne da bi pri tem bilo treba kake pomoči ali kazni; zakaj vsak učenec ve, da bi si s tem le poslabšal svoj položaj, če bi se uprl. Vobče pa naj velja pravilo: Učiteljica naj rabi to kazen toliko časa, dokler ni gotova, da jo bodo učenci ubogali brez vsakega pomisleka. Končno naj še omenim, da dosežemo s pomočjo tega tem boljše uspehe, čim večji in starejši so učenci. Paziti pa moramo, da izučimo dečke, ki pomagajo, kolikor mogoče dobro; zakaj le spretni dečki napravijo pri tem ravnanju pred učenci dober vtis, ki je od njega odvisen uspeh.

Pedagoška črtica o zemljepisnem pouku.

Spisal Janko Polák.

Suhoparno naštevanje mej, mest, gorá, ravnin, rek itd. je izginilo iz ljudske šole. Pedagoški boj, ki so ga bojevali učitelji proti takemu naštevanju, ni bil lahek; zakaj mnogo učiteljev je mislilo, da bo vsled novega načina pri zemljepisnem pouku trpela vadba spomina. Zameriti jim tega ne smemo; zakaj pedagoška znanost takrat še ni bila na tolikem višku nego je sedaj.

Od suhoparnega naštevanja so prešli učitelji k r i s a n j u po pred-

risanih tabelah. Meje, mesta, gore, ravnine, reke itd. so nastajale pred očmi učencev. Slaba ta misel ni bila; zakaj zaporednost je nudila vedno kaj novega in tem potom se je pozornost vedno iznova vzbujala. Nasprotniki novega načina zemljepisnega pouka so se potolažili in tožbe so potihnile. Škoda, da je zašla v novi način zemljepisnega pouka — šablona. Prav kakor so učenci naštevali prej na zemljevidu, tako so začeli učitelji risati po predrisanih tabelah. Dvomi proti novemu načinu zemljepisnega pouka so se iznova zbudili.

Oglasili so se novi nezadovoljneži. — »Pri domu moramo začeti!« To je bila nova vodilna misel. Kdo bi dvomil, da ne bi bila dobra! Od znanega do neznanega je hitel sedaj duh učenčev in uspehi so bili vedno lepši. Toda stara navada je železna srajca! Šablona je zašla tudi v ta način zemljepisnega pouka. Meje, mesta, gore, ravnine, reke itd. so se zdele tudi v domačem ozemlju učiteljem najimenitnejši elementi zemljepisnega pouka. Čudno moč ima pedagoški atavizem!

Pojavili so se novi pedagoški preroki. Ti so trdili, da je zemljepisni pouk po predrisanih tabelah, pa naj riše učitelj ali pa naj rišejo učenci, brez vsake praktične vrednosti. Različno barvane krede so se jim zdele samo igrače. Učenec mora znati zemljevid — b r a t i ! Lepa misel! Toda tudi ta ni rodila zaželenega sadu; zakaj tudi v branje zemljevidov se je urinil nekak mehanizem in skoro so se povrnili k zastarelemu pouku, t. j. suhoparnemu naštevanju.

Kako neki je bilo to mogoče? Odgovor ni težak! Kdor hoče na zemljevidu res kaj pametnega brati, ta mora mnogo potovati, oziroma čitati mnogo dobrih potopisov. Samo mrzli stavki: da se obrne meja v to ali ono stran, da je gorovje na tej strani bolj strmo nego na oni, da visi ravnina proti tej ali oni strani neba, da je na tem griču grad, razvalina, cerkev, da se ravnina tu razširi, tam zoži, — taki opisi ne morejo buditi zanimanja. Prav kakor je povedal učitelj, tako ponovi učenec in dolgčas se naseli med pouk; zakaj novosti, izpremembe ni, in kjer te ni, tudi ne bo pozornosti, ne pravega življenja, ne povoljnega uspeha. Vsa znamenja so kazala, da se bodo oglasili tudi proti temu načinu zemljepisnega pouka novi nezadovoljneži.

Pa so se tudi res kmalu pojavili! Ž njimi pa so došli v ljudsko šolo tudi novi zemljevidi. Škoda, da so bili zelo omejeni tako, da učencem niso nudili velikega obzorja. Mislilo se je pač: s pomočjo novih zemljevidov bodo umeli učenci dom, domači okoliš, domači okraj itd. in na podlagi vsega tega bodo umeli tudi t u j i n o. To je bilo seveda zmotno! Kdo more reči, če pozna n. pr. Ljubljano, da si na podlagi te prav lahko predočuje Jeruzalem, Damask itd.! Ne oporekam, da so izleti mnogo pripomogli k umevanju zemljepisnega pouka; toda pomisliti moramo, da daleč potovati z učenci ne moremo. Pravi pripomoček za zemljepisni pouk je v tem, da se učitelj sam pouči o žitju in bitju, kakršno se razvija v pestrem svetu. Umeje se, da to ni lahka naloga. Tak pouk zahteva od učitelja mnogo resnega učenja. Seveda najboljši študij bi pa bil, da bi učitelj sam mnogo potoval. Ob skromnih plačah na to pač ni misliti; opozorim pa kljub temu

na zanimivo razpravo, ki jo je spisal prof. dr. Karel Köchl pod naslovom: »Über die Durchführung von Schulreisen«. Kartographische und Schulgeographische Zeitschrift, Nr. 1 und 2. Jahrgang III., 1914. Seite 15—22. Dokler pa ne moremo potovati, moramo seči po najboljših potopisih, in skrb okrajnih učiteljskih knjižnic naj bi bila, da si nabavijo tudi takih znanstvenih del. S pomočjo dobrih slik in podob, ki jih je sedaj na izbero, bo mogel potem učitelj zemljepisno uro res poživiti. Samo iz življenja vzklije novo življenje! ... Iz življenjapolnih potopisov se pouči učitelj natanko o življenju rastlin, živali in ljudi, kar tvori dovršen del zemljepisnega pouka. V suhoparnem naštevanju pa ni življenja, in zaradi tega je način zemljepisnega pouka še v marsikateri ljudski šoli — mrtev.

Zašel bi predaleč, če bi opisaval na dolgo in široko, kako si mislim življenja poln zemljepisni pouk. Namenil sem se, da podam prilično raje nekaj učnih slik. Učne slike bodo povedale več nego vsa zgovornost.

Učitelj narodov v svetovni vojski.

L. Kramar.

(Dalje.)

2. Vojska na Balkanu.

Učitelj narodov sv. Pavel ostane s svojim pomočnikom Barnabom blizu dve leti v Antiohiji ter tam in v okolici vrši svoj sveti poklic. Pa skrb za svoje duhovne otroke, ki jih je pustil v Mali Aziji, mu ne da miru ter sklene, da hoče iti k njim. Svojo misel razodene Barnabu ter ga prosi, naj gre z njim. Pa kakor nastane v generalnem štabu večkrat nesporazum, tako je nastalo tudi med Pavlom in Barnabom nesoglasje. Barnaba namreč hoče imeti s seboj svojega bratranca Marka, Pavel ga pa noče, ker ga je na prvem potu sredi dela zapustil. Radi tega gresta vsak svojo pot. Barnaba se poda na Ciper, kjer je po starih sporočilih ostal do svoje smrti, Pavel pa si izbere za svojega spremljevalca Sila, ki je spadal k prvim kristjanom jeruzalemske cerkve; z njim gre skozi Sirijo in Cilicijo v že znani likaonski mesti Derbo in Listro. Tu dobi Pavel novega spremljevalca Timoteja, ki ga je izpreobrnil na svojem prvem misijonskem potovanju. Dejanje apostolsko pravi o Timoteju, da so mu dali dobro pričačo bratje, ki so bili v Listri in Ikoniju, t. j. da je bil pri kristjanih v čisljih. Vsi trije obiščejo kristjane v Ikoniji, pizidijski Antiohiji, Pergi in Ataliji, da jih potrjujejo v veri; zraven pa sprejemajo nove kristjane. Nato pridejo skozi Mizijo v Troado, kjer je sv. Luka oznanjal evangelij; tudi on se pridruži Pavlu, ki se, po prikazni opozorjen, poda s svojimi spremljevalci v Macedonijo. Ta pokrajina je tekom časa večkrat menjala svoje gospodarje. Ob preseljevanju narodov so se tam naselili Slovani, ki so še sedaj v veliki večini. V verskem oziru je Macedonija za nas izrednega pomena. Iz macedonskega mesta Soluna sta bila namreč doma sveta brata Ciril in Metod, ki sta med našimi pradedi oznanjala krščansko vero. Iz Troade se poda torej sv. Pavel s svojimi tovariši po morju v Samotrako, otok v

Egejskem morju, odtam v Neapol, pomorsko mesto v Traciji, potem pa kar naravnost v znamenito mesto Filipi, katero ima ime od macedonskega kralja Filipa, ki ga je razširil in utrdil. Tako je stopil Pavel na evropska tla. Sveti možje začno takoj oznanjati evangelij ter spreobrnejo pobožno ženo Lidijo, ki jih sprejme v svojo hišo. Ko sta Pavel in Sila nekoč šla v molitvenico, kamor so hodili Judje, sreča ju deklica, ki je pod vplivom nudega duha vedeževala in pripovedovala ljudem skrite stvari; od tega so pa imeli njeni gospodarji veliko dobička. Ta nesrečna deklica je glasno izpričevala, da so Pavel in tovariši služabniki najvišjega Boga, ki oznanjajo pot zveličanja. Pavel izžene deklici hudobnega duha, s tem si pa nakoplje sovraštvo njenih gospodarjev. Ti po krivem obtožijo Pavla in Silo pri gosposki ter nahujskajo ljudstvo, da je besnelo. Luka in Timoteja pustijo pri miru. Pavla in Silo pa vele sodniki brez obravnave šibati po golem telesu ter ju vreči v ječo. Ponoči se pa ječa potrese, vrata odpro in vezi odpadejo z rok. Ječar se po čudežu izpreobrne; še tisto noč se da krstiti on sam in vsa njegova družina. Ko so sodniki to izvedeli, so ju izpustili, posebno ker sta se Pavel in Sila sklicevala na svoje rimsko državljanstvo, po katerem se ne sme nobeden brez sodbe šibati. Potem obiščeta Lidijo in vse kristjane, jih potrdita v veri ter odideta v Solun. Luka in Timotej pa ostaneta v Filipih.

Solun je bil glavno mesto vse Macedonije. Tu sta bila doma, kakor že omenjeno, sveta brata Ciril in Metod, ki sta v devetem stoletju prinesla Slovanom sv. evangelij. V sedanji svetovni vojski je važno opirališče naših sovražnikov. Sv. Pavel je tu začel oznanjati Jezusa, opiraje se na prerokbe starega zakona, a Judov ni mnogo pridobil zanj, pač pa veliko paganov. To je Jude razdražilo, da so napravili hrup po mestu zoper Pavla in Silo, češ da učita veleizdajske reči. Vendar ni bilo posebnih posledic, ker so se poglavarji prepričali, da nauk apostolov nima nobene zveze s cesarskimi postavami. Sv. Pavel je bil samo sedaj v Solunu, pozneje je posebno Timotej oznanjal Solunčanom evangelij. Učitelj narodov jih pa ni pozabil, že iz Korinta jim je pisal dvoje pisem, ki sta shranjeni v novem zakonu.

Pavel in Sila bežita iz Soluna v Berejo. Z njima je šel tudi Timotej. Tu so bili boljši ljudje kakor v Solunu. Judje sprejmejo evangelij z veliko vnemo. Pavel je pri svojih govorih zajemal dokaze zopet iz starega zakona, kar je bilo edino modro. Mnogi so spoznali, da se stare prerokbe res izpolnjujejo nad Jezusom iz Nazareta ter so se dali krstiti. Solunski Judje so pa tudi v Berejo prišli hujskat ljudi proti apostoloma. Pa novi kristjanje so spravili Pavla naglo iz mesta ter ga radi varnosti spremili celo do Aten, od koder so se vrnili domov. Sila in Timotej sta pa še ostala v Bereji, odkoder sta se pa kmalu na željo Pavlovo podala v Atene. To mesto se po pravici imenuje sedež grške vede in umetnosti, pa tudi največjega malikovalstva. To zadnje je Pavla bolelo. Z Judi se je pogovarjal v shodnici, na trgu pa s pagani. Nepopisno lep, izredno poučen in čudovito moder je Pavlov govor, ki nam ga je sv. Luka ohranil v Dejanju apostolov: »Pavel se pa vstopi sredi Areopaga in reče: Možje Atenci, vidim, da ste

v vsem nekako — preveč verni. Ko sem namreč okrog hodil in ogledoval vaša svetišča, sem našel tudi oltar, na kojem je bilo zapisano: Neznaneu Bogu. Kar tedaj častite, dasiravno ne poznate, to vam jaz oznanjam. Bog, ki je ustvaril svet in vse, kar je v njem, on, ki je Gospod nebes in zemlje . . . on je ustvaril iz enega ves človeški rod . . . Tako je tudi nekaj vaših pesnikov reklo: Saj smo pač njegovega rodu. Ker smo torej božjega rodu, ne smemo misliti, da je Bog enak zlatu ali srebru ali kamnu, izrezanemu po umetnosti in človekovem izmišljenju.« Dej. ap. 17, 22—30. (Dalje.)

Sadovi se kažejo . . .

F. š.

Vojska . . .! Koliko gorjâ si že prizadejala človeškemu rodu, in kdo prešteje vse — radi tebe pretočene solzé?! — In vendar še ni konca! In le Vsevednemu nad nami je znano, kaj nas še čaka. A radi tega ne obupati, kajti vojska ne rodi samega zla, ampak ima tudi dobre posledice.

Kakor se preizkuša zlato v ognju, tako se v vojnem požaru utrjujejo značaji. Marsikateri mož, mladenič bo spoznal sedaj svoje slabosti in postal bo dober, moralen, kristalno-čist značaj. Marsikateri bo postal hraber bojevnik Kristove armade za nebesa. To je gotovo vesela tolažba za poznejše boljše čase. In ne pozabimo tudi, kar pravi pregovor, da so ob vojski nebesa odprta. Torej poleg časnega gorjâ — veliko dobrega za večnost.

Poleg drugih slabosti, ki nam jih ponuja vojska v obilni meri, je gotovo ena najžalostnejših — izprijenost mladine.

Po mestih so šole izpremenjene v bolnišnice. Šolske učilnice so deloma nastanjene v privatnih poslopih, ki ne ustrezajo oziroma ne morejo ustrezati zahtevam. Pouku odločeni čas je skrajšan, vse je površno in le za silo. Šolski obisk je mestoma zelo nereden. Ostali prosti čas so otroci povečini prepuščeni samim sebi — brez nadzorstva. Na deželi zahajajo neredno v šolo radi preobilega dela, ker ni moških. A uprav mladina je tisto bitje, ki rabi vedno navodila, nadzorstva, opore. Poleg vsega pa se mladina tudi zaveda, da ni očetov doma, in da se matere dajo preprostiti. Zato ni čuda, da se kaže marsikje izprijenost, ki obeta le slabo prihodnost. Evo — par resničnih slučajev: Zvečer po »Ave Mariji« srečam na ulici našega glavnega mesta 12- do 13letnega dečka, ki poje: »Če eno mlado vzamem, mi jo ukradejo tatje, če eno staro vzamem, mi zmiraj godrnja.« Par korakov dalje na trgu se drvé otroci, in med vpitjem se slišijo besede: »Pri m . . . d . . ., pr h« itd. Skoraj vsak dan pa vidim otroke, ki s knjigami pod pazduho iz šole gredé moško prižigajo svalčice in prav moderno spuščajo oblake dima v ozračje. In če bi človek hotel natančneje preiskovati, bi izvedel gotovo še kaj nelepega.

Torej tudi nas učitelje uči, pa tudi svari vojska in vojni čas, da bo

treba vse moči napeti, če bomo hoteli mladino obvarovati ter jo rešiti iz pogube, ki vanjo drvi.

Vedno sem na vzgojo otrok veliko vplival, kajti — kaj pomaga človeku vsa učenost, če ostane zraven vsega znanja — surovež, potepin! In kaj je pravzaprav dalo povod strašni svetovni vojski? — Umor, ki je posledica slabe vzgoje. Pa tudi vsako drugo slabo dejanje je navadno posledica slabe vzgoje.

Torej tovariši, tovarišice, sadovi pomanjkanja vzgoje se že kažejo, in ti nas učijo, kaj je naša dolžnost. — Ko slečemo vojaško suknjo — kar daj ljubi Bog kmalu — in ko se vrnemo nazaj v naše učilnice, naj bodo te v prvi vrsti — »vzgojilnice«!

O šolstvu in vzgoji slepih.

I. Fabinc.

(Dalje.)

Kakšne zahteve stavi moderna pedagogika na vzgojo slepih? Imamo splošno šolsko dolžnost, kateri so podrejeni tudi slepi. Slepemu pa manjka vida, ki se v obči ljudski šoli in sploh pri zaznavanju ter pri spoznavanju okolice najbolj potrebuje. Izključeno je tedaj, da bi mogel slepi otrok slediti pouku normalnih otrok. Slep otroci pač spadajo v posebne šole, v posebne razrede, kjer je ves šolski organizem prirojen za abnormalnega otroka. Velja pa načelo, da se naj vsa vzgoja in ves pouk giblje v isti smeri in za istim ciljem, kakor pri zdravih otrocih, ker je najvišji smoter poučevanja slepega to, da pride nekoč do lastnega kruha, ki si ga bo služil med zdravimi ljudmi. Cilj njegovega pouka je tedaj tisti, kakor pri normalnih otrocih, le pot, ki pelje do tega cilja, je druga. Izmed čutov mu manjka vida, in ravno to dejstvo odkazuje vzgoji slepega drugo pot. Pri tej priliki bodi omenjeno, da je čisto napačno mnenje, da imajo slepi bolj razvit tip, kakor drugi ljudje. To mnenje je znanstveno ovrženo, ker ima navidezno spretnejši tip slepega svoj vzrok le v večji izvežbanosti tega čuta.

Koliko truda je že treba s slepcem, da svoje prste s pridom uporablja! Pa tudi njegovo duševno življenje mora biti glede na hotenje in čuvstvovanje drugačno nego pri normalnih ljudeh, saj mu vendar manjka veliko vtisov in zaznav, ki jih noben čut ne more nadomestiti. Zato mora biti ves pouk že v začetku prirojen z ozirom na te posebnosti in z ozirom na poznejši poklic. Ideal današnjega vzgojevališča za slepe obsega vzgojo in pouk v predšolski dobi, v šoloobvezni dobi in v času, ko se slepec izobrazi za določen poklic. Predšolska doba je za slepega otroka še veliko važnejša nego za normalnega, ker ravno v tem času naj se slepi otrok vadi v samostojnosti in vežbanju zaostalih čutov. Ves poznejši pouk je intelektualen, muzikaličen in obrten.

Bistvo tega pouka se pač najbolj razvidi, če opišem pouk v važnejših predmetih in pa življenje na takem zavodu. Ko sem l. 1911. prvič stopil v lepo in obširno stavbo c. k. zavoda za slepe na Dunaju, me je res prav

vse presenetilo. Bila je ravno nedelja. Gojenci so bili zbrani pri nedeljski službi božji v domači kapeli in njihovo otožnoljubko petje mi je udarilo na uho, ko sem se približal kapeličnim vratom. Ne vem, kako to, a neko čudno boleš sem začutil v srcu, ko sem prvič zagledal slepe gojence in nekatere njihove slepe učitelje, hodeče ob kraju hodnikov ter tuintam tipajoče ob steni. Kjer človek vidi nakupičeno toliko človeškega gorja, tam se pač bolj čuti vtis ubošstva in osamljenosti nesrečnega bitja. V nekaj dneh, ko sem postal nekako bolj domač na zavodu, sem dobil čisto drug vtis. Očetovsko ljubeznivi ravnatelj, dobrosrčno razmerje med gojenci in učiteljstvom ter veselo učenje in delovanje po razredih in delavnicah, ustvari nekako sliko mnogobrojne, v patriarhaličnih razmerah srečno živeče družine, ki v delu pozabi, da živi in drvi zunaj milijonsko mesto. Zdelo se mi je, da so izginiti vsi tisti trpki izrazi z bledih lic in da živi na njih samo še sreča in zadovoljstvo. Kako krut, trd in divji je vendar človek mnogokrat v živlenskem boju in kako brezmejno dober in velikodušen zna biti v pomoči do trpečega bližnjika!

Odlično ali bolje rečeno najodličnejše mesto med učnimi predmeti zavoda za slepe zavzema v e r o u k. Veliko bolj kakor človek s polnim pogledom, je navezan slepec na duševno življenje, ker je že po naravi ustvarjen za notranje življenje. Pogled navzgor, k Bogu, mu je edina opora, edina uteha, kadar bi morda omaгал pod pezo svojega gorja.

Nazornost poučevanja je najvažnejša zahteva elementarnega pouka sploh. Lahko si mislimo, kako velikanske važnosti je nazornost pouka v šolah za slepe in naj bo že potem nazorni pouk kot predmet ali pa kot splošno veljavno načelo vsega pouka. Danes toliko pišejo o delovnih šolah in vendar je po teh zavodih že davno uresničena, in kdor pri pouku rad zajde v abstraktnosti, najde tu prav izborno didaktično šolo. Kar obravnavaš, vse mora slepec otipati, saj pravzaprav ne pozna nobenega predmeta in se v tem oziru niti primerjati ne more z normalnim otrokom. Prav poučna je v tem oziru slika 2., ki nam kaže poučevanje slepega v čitanju in prirodoopisu. Zato pa tudi vidiš na takem zavodu res brezštevilno zbirko modelov, od navadnega domačega orodja, do komplicirane stavbe monumentalne cerkve. Ko sem imel pred slepimi otroki polurni nastop iz računstva, so imeli pred seboj mala računalna. Poslužil sem se iste metode kakor v normalni šoli, drugače pa ravnal kakor v delovni šoli, t. j. učenci so operirali s kroglicami na svojih malih računalih. To načelo velja in mora veljati za vse predmete. V katero smer in v kakšno podrobnost sega nazorni pouk, kažejo prav zanimivo zelo važne vaje za orientacijo, ki pri njih služi slepemu sluh. Učitelj spusti kroglico na tla in gojenec mora označiti smer gibajoče se kroglice. Z dolgotrajno vajo se doseže v tem oziru velika spretnost. Pri gibanju na prostem pomaga slepcu seveda tudi tipni čut obraznih živcev, ker n. pr. že iz precejšnje razdalje začuti mirno stoječi predmet, v katerega bližini se zgosti zrak, ki ravno povzroči označeni občutek. Če slepec izgubi sluh, tudi izgubi zmožnost orientacije. Velikanska važnost nazornosti pri pouku slepih je tedaj očitna.

Med najzanimivejše in najtežje predmete spada zemljepisje. Kakor pri normalnih otrocih, se pričinja ta pouk z domoznanstvom pri šolskem poslopu. Domačo šolo more spoznati slepec iz lastne izkušnje, kar se potem ponavlja v razredu na modelu. Pri razširjenju snovi (okoliš, dežela, država itd.) služijo zemljevidi v reliefu. Deželne in državne meje, reke, gore in mesta, in to celo na globusu, so izdelana v reliefu, da jih slepec lahko otiplje. Koliko težav je treba tu premagati! Slepec mora otipati vzbočena znamenja rek, mest in kolikor mogoče naravne oblike gora. Pregledati ne more celega zemljevida naenkrat, zato je napredek silno počasen in se spoznavanje vrši navadno od kake značilne točke v središču preko celega zemljevida. Obravnavana snov ostane navadno dobro in trajno v spominu, posebno, če se je primerno vpletal kulturno-zgodovinski pouk. Celo najvažnejše iz matematičnega zemljepisja se podaje slepcu, ki kaže zanj nepričakovano veliko zanimanje.

Zgodovinskemu pouku gojenci lahko sledijo kakor normalni otroci; zgodovina je tudi njihov najljubši predmet.

Prirodopisni pouk se vrši po tistem načelu nazornosti kakor pri drugih predmetih. Težavo delata zlasti mineralogija in botanika. Pouk na prostem je v tem oziru pač najboljši. Pri prirodoslovju se zopet jasno uveljavlja načelo delovne šole, ker mora učitelj eksperiment ponavljati ter ga učenci po potrebi tudi posamezno izvršijo.

Računstvo in geometrijsko oblikoslovje je značilno zlasti v tem, da se računa predvsem na pamet, kar pa bi bilo tudi po naših vsakdanjih šolah zelo potrebno, ker se še vedno preveč goji pismeno računanje.

Med najvažnejše predmete šolskega pouka slepih spada jezikovni pouk. Že po svoji konstituciji je slepec rojen za govor, ker ima zdrav govorilni organ, a mu manjka vida. Neko posebno zanimanje kažejo tedaj slepi za poezijo, literaturo in tuje jezike, ker tu je polje, kjer lahko tekmujejo s svojimi normalnimi in srečnejšimi sobraty. Toda tudi temu pouku se stavijo velike težkoče. Slepцу manjka n. pr. veliko vtisov, ki jih ne more nikdar prejeti in vendar naj se o njih izraža kakor človek, ki ima vse čute. Tu si celo lahko mislimo, da bi se vsa govorica slepih razvila popolnoma na lasten način, če bi živeli izolirani od normalnih ljudi, ker je tudi njihovo zaznavanje popolnoma drugačno. Vzemimo samo barve, ki jih slepec gotovo ne more nikdar zaznati in kljub temu mora rabiti izraz o nepoznanem vtisu. Popolnoma upravičeno pravi zato pregovor, da »slepцу o barvah govoriti«, je težko. Pa tudi v tem oziru se povzpne indirektnim potom do nekega umevanja barv potom čuvstev. Če n. pr. sliši govoriti o črni obleki pri pogrebu, vé, da je s tem združeno neko težko, otožno čuvstvo in naj nekaj podobnega izrazi tudi črna barva.

Nekaj čisto posebnega je bilo treba ustvariti slepemu za pisanje in čitanje, da je lahko svoje in tuje misli tudi zapisal in čital. Treba je bilo izumiti črke, ki jih ni slepec lahko samo sam čital in zapisal, ampak da so jih čitali lahko vsi slepi in neslepi ljudje. V ta namen je

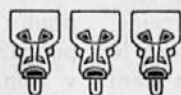
danesh vpeljana Kleinova bodičasta pisava (Kleinsche Stachelschrift), ki jo je izumil že omenjeni Klein. V svrhu služi poseben aparat, kjer so posamezne črke latinice sestavljene iz igel. Tako bodičasto črko pritisne slepec na papir, kjer se odtisne vzbočena (v reliefu) črka, kakor bi jo napravil z vbodljaji šivanke. To pisavo lahko sami bere, ker je izbočena, berejo jo pa lahko tudi drugi slepci ter sploh vsi ljudje, ker je pač običajna latinica in ki jo slepec lahko uporablja za svojo vsakdanjo korespondenco. Za hitrejše pisanje, za razne beležke pri pouku in za natis literarnih del pa je bilo treba zopet posebnih črk. Pokazalo se je namreč

Slika 2. Poučevanje slepega v čitanju.

tudi, da prsti slepih pri čitanju le težko sledijo s primerno naglico okroglim oblikam latinice, pač pa veliko lažje oglatim oblikam. V to svrho je izumil 16 letni slepi Luis Braille poseben sistem ter je s pomočjo šestih pik :: sestavil celo abecedo, kakor tudi znamenja števil. Ta sistem se imenuje po izumitelju Braillova pikčasta pisava. Tako pomeni n. pr. :: A, :: B, :: C, :: Z, itd., seveda vse v reliefu, ker bi jih slepec drugače ne mogel otipati. Za pisanje (slepemu je to istočasno tiskanje, ki ga tedaj lahko sam opravi brez tiskarne) se rabijo posebne priprave, največ takozvana »praška tabla«, ki sestoji iz dveh kovinastih plošč. Spodnja plošča ima vdolbene jamice, zgornja pa ima na istih prostorih luknjice. Med obe plošči se položi papir ter se na obeh straneh pritrdita, da se pri pisanju, oziroma tiskanju ne premikata.

(Dalje.)

Katehetsko gibanje.

Konveniat 5. aprila. Pri tem sestanku smo zopet prereševali več prav koristnih vprašanj. Društveni tajnik vpraša, če bi kazalo, da bi se pri sv. maši za šolsko mladino na cvetno nedeljo tudi izvršil blagoslov oljic in zelenja. Na mladino vpliva to blagoslovilo vsekako privlačno in blagodejno, in bi bil nekak nedostatek, če bi se v šoli o tem govorilo, v cerkvi pa nič ne storilo. Otroke je treba praktično navajati na vse cerkveno življenje. — Stvar se ni dala prav razvozljati; čulo se je mnenje, da je to blagoslovilo pridržano župnikom, drugi so zahtevali, da bi se moral prirediti tudi izprevod, tretji so priporočali, da se to nedeljo opusti skupna šolska maša. Ostalo je vse »in suspensio«. Ali bi ne kazalo, da bi za ta dan in za svečnico dal knezoškofijski ordinariat kako navodilo, da bi se uvedla enotnost in da bi mladina ne bila oropana teh blagoslovil?

Prof. Mlakar sproži liturgično vprašanje glede molitev po sveti maši. Ali se smatra šolarska maša, ki se pri nji popeva, kot taka, da se vrši »cum aliqua solemnitate«, in je torej dovoljeno izpustiti molitve po sv. maši? Glasovi so bili razcepljeni.

Nato se prečita referat neke ugledne gospe učiteljice z naslovom: »Kdaj in kako?« V njem se razmotriva vprašanje, kako bi se dalo preprečiti pohujšanje med mladino, ki nastane večkrat osobito pri pojavih materinstva in rojstva v domačih družinah in po govoricah, ki se porajajo vsled tega med otroki.

Splošno so se zborovalci izrekli, da je poučevanje in pojasnjevanje seksualnih stvari nevarno in kočljivo, zato vsi trezni pedagogi skupno razjasnjevanje tega vprašanja kratkomalo zavračajo. Bili so časi, ko so se tudi modri in razsodni možje zaleteli in zašli v ekstreme, ki jih sedaj obsojajo. Kanonik Nadrah je prepričan, da je zmerom bolje, če je manj tega razjasnjevanja. Zahtevo o seksualnem pouku so spravili na dan materialisti, ki hočejo neko moderno vero. Za-

dostuje točen, jasen in natančen pouk o šestih zapovedih v šoli. Seveda je tudi tu treba previdnosti: ne iti predaleč, pa tudi ne zadovoljiti se s splošnimi pojmi. Šoli primerno, točno, jasno, resno!

Tudi ta argument je važen: Če bi pojasnjevanje tudi ne škodovalo, kje je pa zagotovilo, da je gojenec s tem že zavarovan pred grehom? — Duši, srcu je treba dati prave opore, krepke moči, značaj je treba utrditi z dobro vzgojo, voljo je treba okrepiti, da gojenec ne zajde v nevarne kaluže.

Ako je potrebno kako pojasnilo, naj ga da spovednik; navadno se to zgodi v slučaju, če je spovedenec že padel. Njemu bi se raztolmačilo, kaj je dovoljeno v zakonu, zunaj zakona pa ne.

Utegne se primeriti, je naglašal dr. Pečjak, da bi bil pouk zelo umesten in prava dobrota za mladega človeka, ako bi se našel kdo (mati), ki bi nevednežu o pravem času, s primerno resnostjo in s svetim strahom dal potrebnih pojasnil. Če je mati zmožna, bi bilo morda še najmanj nevarno.

Konečno je bil še razgovor o škodljivosti in pohujšanju, ki ga širijo kinogledišča. Sklenili so se primerni ukrepi.

Katehetske beležke.

Enotnosti pogrešamo. V poučevanju verskih resnic je bila nekdanj še večja raznoličnost, nego je sedaj. Raznoličnost ne v bistvu in stvari, marveč v učbi ali metodi, v razlagi, v izberi tvarine, v memoriranju, dostikrat tudi v šolskih knjigah. Katekizem je sedaj vsaj pri nas v Avstriji enoten, ali kaj pomaga, ko ni tako uporaben, kakor bi bilo želeiti; v Zgodbah sv. pisma se pa še Slovenci nismo povzpeli do enotnosti. Pa to mimogrede. Poudarjati smo hoteli samo dejstvo, da jo sekamo katehetje v pouku najvažnejšega šolskega predmeta — v pouku večnih resnic — morda le preveč po različnih potih. Glavna stvar je pač v tem, da se doseže nameravani smoter; toda, kdor se svojeglavno drži, kakor pravi, »svoje metode«, smotra v celoti ne bo dosegel, ali pa ga bo z nepri-

merno večjim lastnim trdom in po občutnejšem naporu otrok.

Enotnost bi se dosegla, če bi vsak duhovnik, ki se ukvarja s poučevanjem mladine, pazno zasledoval katehetsko gibanje, prebiral in proučeval stremeljenja katehetskih društev, njih publikacije in nasvete, ako bi ne zametaval tega, kar večina izkušenih praktikov spozna in vpelje kot pripomoček v katehetski stroki. Imamo že marsikaj, kar napredku katehetskega poučevanja prav dobro služi, samo če bi se povsod po vrednosti cenilo in vpoštevalo. Koliko truda in poizvedovanja je bilo n. pr. treba, da smo dobili podrobni učni načrt za poučevanje krščanskega nauka na ljudskih šolah! Ne moremo reči in trditi, da je knjižica popolna, a potrebna je pa le bila; kljub temu je marsikje le nepovabljen gost, ki se nanj oko gospodarjevo izlepa ne okrene.

Formula kesanja, ki jo je sestavilo »Društvo slov. katehetov« v Ljubljani, je tako lepa, preprosta, temeljita, pravilna ter ne napravlja izdaleka toliko težav za memoriranje kakor starejša, ki jo je velik del spovedancev mešal, pokvaril ali pozabil; a kljub temu najde marsikje le ta starejša formula priznanje in hvalo; novejša se odriva, dasi je škofijsko odobrena in izredno pohvaljena.

V marsičem je res težko ali skoraj nemožno doseči enotnost; to velja zlasti o učbi ali o nekaterih okoliščinah pri pripravi na sv. zakramente, osobito če gre za pripravo malih otrok za prvo spoved ali prvo sv. obhajilo. V nekaterih točkah gredo pota naravnost navzkriž. Vzemimo samo vprašanje glede izpraševanja vesti. Imamo v mislih male prvosposvedance, ki ne znajo še čitati, ali pa jim še gre tako trda, da — kakor pravimo — samo črkujejo. Taki bralci navadno nič ne vedo, kaj berejo, četudi spravijo za silo nekaj besedi in stavkov skupaj. S knjižicami, pa tudi z raznimi lističi jim ni kaj pomagano. Prav jim pridejo le v toliko, v kolikor se starši z njimi ukvarjajo ter jim pomagajo. Z ozirom na to je tudi katehetsko društvo v te namene oskrbelo lističe »Spoved« in sedaj tudi lističe s kratkimi obhajilnimi molitvami.

V prvi številki »Voditelja« priporoča vneti katehet A. P. obširnejše lističe s celotnim spovednim navodilom ter tudi z »ogledalom vesti« — ter nasvetuje, naj bi se tudi v slovenskem jeziku priredilo nekaj takega, kar imajo štajerski Nemci. — V tem vprašanju gotovo tudi ne bo edinosti, kajti za »ogledalo vesti« se že odnekaj večina veljavnih katehetov ni ogrevala in je vprašanje, če več ne škoduje, nego koristi. Malim pa takega predžvekovanja grehov že celo ne kaže priporočati; saj se nemalokrat zgodi, da potem pripovedujejo stvari, ki o njih nimajo niti pojma ne. Pri zgodnjih malih prvosposvedancih imajo lističi, kakor rečeno, nekaj zmisla, če se jih poslužujejo domači, ki pomagajo otrokom pri učenju; otrokom samim ne hasnijo veliko. Katehet mora pač sam z njimi izprašati vest pri nauku, ali pa morda tudi neposredno pred spovedjo.

Sicer pa pozdravljamo vsako prizadevanje, ki katehetskemu napredku kaže nova pota, ki hoče mladini olajšati in oslajšati pouk v svetih resnicah ter pripomoči, da pridemo lažje do cilja. Naj bi le vnema bila splošna, pa bo tudi več enotnosti!

Pogoji za uspeh. Da boš pri poučevanju krščanskega nauka imel kaj uspeha, se moraš ravnati po teh-le zahtevah:¹

1. Pouk bodi **svet**: a) Po vsebini. Oznanjui pravi nauk Jezusov in njegove Cerkve brez primesi jeličnega racionalizma.

b) Po obliki. Nisi za to v šoli, da otroke zabavaš, da bi škodoval poučevanju s pogostnimi dovtipi in veselimi anekdotami, ali pa z ropotanjem in dolgim raziskavanjem.

c) V osebi učitelja samega. Vsak vzgojitelj bi moral biti otrokom vzor, ideal. To zahtevamo od očeta, matere, pa tudi od učitelja, še bolj pa od kateheta.

2. Poučevanje bodi **otroško**: a) Po vsebini. Ne trudi se z distinkcijami in subdistinkcijami; tudi ne misli, da vzgajaš žalostne spokornike, ampak vsele in nedolžne kristjane.

¹ Zapisal pod naslovom »Ogledalo vesti za katehete« v »M. Katech. Blätter« 1915, št. 10. — Viktor Keller iz Monakovega.

b) V metodi. Poučuj nazorno; postopaj korakoma od znanega do manj znanega; ne zidaj na neznano in negotovo podlago; ne nakupiči v eni lekciji cele gromade novih misli in pojmov.

c) Po jeziku. Ogiblji se predolgih, ne veži preveč odvisnih stavkov; govori preprosto, pristrčno brez kričavih retoričnih oblik; govori otrokom, ne pred otroki.

3. Poučevanje naj bo **šolsko**: a) Katehet naj pritegne otroke, da bodo sodelovali; ni pa prav, če jim samo pridičuje.

b) Posamezne rezultate svoje naloge, razlage in pojasnjevanja zapiši na tablo; zahtevaj, da jih otroci skupno ponove, ali pa vprašaj posamezne učence.

c) Končni rezultat skušaj prilagoditi konkretnim slučajem; utrdi in vtisni ga v spomin z izpraševanjem in ponavljanjem v prihodnji uri in s poznejšim ponavljanjem.

d) Poleg tega pospešuj pogostno obiskavanje sv. Rešnjega Telesa, prejemanje sv. zakramentov, vsakdanje izpraševanje vesti; skrbj, da bodo otroci vestno opravljali vsakdanje molitve, obujali vsak večer kesanje in trdni sklep. Varuj se gole teorije.

Ako pri pouku nimamo dovolj uspehov in prave sreče, se tako radi izgovarjamo na nerodne in neugodne razmere v rodni hiši gojencev in pa s pokvarjenim tokom časa, ko bi bila dolžnost, da bi najprej sebi vest izprašali.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Znaki prave vere. Sv. Frančišek Ksaverij je prinesel Kini in Japanu sveto vero. Štirideset let po njegovi smrti izbruhne na Japonskem preganjanje kristjanov, ki je trajalo dolgih 70 let. Nad en milijon kristjanov je dalo takrat svojo srčno kri za vero Kristusovo. Okrog leta 1650. je umrl zadnji duhovnik mučeniške smrti in preganjalci so bili prepričani, da je bila na Japonskem krščanska vera docela zatrta.

Zdelo se je, da je res tako; kajti dolgih 200 let je bila dežela tujcem zaprta, da se ne bi katoliška vera zopet vanjo vtihotapila. Ko so se pa pred kakimi 60

leti nekatera mesta inozemcem zopet odprla, je papež Pij IX. kot namestnik dobrega Pastirja takoj odposlal katoliške misijonarje na Japonsko, da bi paganom zopet prižgali luč zveličavnih nauk. V Nangazaki se je ustalila misijonska hiša in njej je postavil na čelo škofa po imenu Petitjean. Le-ta pripoveduje v svojih poročilih naslednjo zanimivost:

Ko je bila naša cerkva izgotovljena, so Japonci takoj jeli prihajati vanjo, radovedno so se ozirali po vseh stenah ter se zanimali za vsako malenkost. Neka dne opravljam po dokončani sveti daritvi zahvalne molitve, pa me nekdo rahlo potrka po rami. Ozrem se nazaj in vidim pred seboj starega Japonca, ki mi pravi:

»Beli mož, ali te smem nacojšnjo noč opolnoči obiskati?«

»Zakaj pa tako pozno?« vprašam jaz.

»To boš izvedel pozneje.« —

Več nisem mogel izvedeti od starega čudaka, vendar si mislim: Misijonar se ne sme tako hitro prestrašiti, zato rečem: »Velja, pridi torej!«

Tisto noč tedaj, ko je ura v luki odbila polnoč, se čuje rahlo trkanje na naše duri. Vrata odpre in trije možje z zakritimi obrazi smuknejo noter. V sobi jih čaka škof, in ko se razkrinkajo, spozna starca, ki je prišel v spremstvu dveh mlajših mož. Škof jim veli sesti, potem pa pravi staremu: »No, sedaj mi povejte, kaj želite od mene.«

Starec potegne parkrat z roko preko oči, kakor da se mu blešči, nato pa pravi: »Tri vprašanja ti bomo stavili; zaklinjamo te pa pri živem Bogu, ki mu služiš, da nam poveš resnico. Povej nam torej, beli mož: Imaš ženo in otroke?«

Smeh me posili, vendar rečem resnobno: »Žene in otrok nikar ne iščite pri meni, ker jih nikdar nisem imel. Zapuстил sem domá celó očeta, brate in sestre; vendar imam tukaj precej veliko družino, namreč vaše rojake, ki z menoj častijo istega Boga.«

Možje se pogledajo, vendar njihovi obrazi ostanejo mirni in ničesar ne razodenejo, kar se je godilo v njihovi duši.

Starec zopet povzame besedo in pravi: »Poslušaj drugo vprašanje: Ali poznaš devico z imenom Marija, ki jo je Bog izvolil za svojo

ma ter? Ali je to Marijina podoba, ki visi v tvoji cerkvi? Ali jo častiš?»

Meni postane malo vroče, kaj neki nagiblje starega pagana, da to vprašuje? Sovraštvo ali ljubezen? Posežem tedaj pod gornjo obleko in pokažem starcu veliko Marijino svetinjo, rekoč: »Podobo svete Device nosim jaz noč in dan na svojih prsih, in ti dvomiš, da jo ljubim?«

Zopet nastane molk in moške se iznova spogledajo, kakor da se razumejo.

»Še eno vprašanje, potem je dovolj: Je li tebi znano mesto Rim, kjer stanuje mož, ki se kliče »pápa«, to je oče? Ali si mu pokoren, kakor svojemu očetu?«

Neizmerno je bilo moje začudenje. Kaj vedó moške o svetem očetu? Kako pridejo do tega vprašanja? Nato odgovorim: »Seveda poznam papeža in sem mu vdan z otroško ljubeznijo. On me je poslal semkaj in iz pokorščine sem šel, da vam oznanjam pravo vero. Sedaj pa povejte vi, zakaj ste hoteli vse to zvedeti?«

Kar se zdaj zgodi, ne pozabim žive dni. S solznimi očmi in veselim vzklikom vsi trije padejo pred menoj na kolena in goreče poljubljajo mojo obleko in moje roke. »Oče, oh oče, blagoslovi nas, mi smo tvoji otroci, mi smo katoliški kristjani, kakor ti; in presrečne se štejemo, da imamo pri sebi zopet katoliškega mašnika!«

Sedaj pa prične starec in pravi: »Vse ti moram razjasniti, da boš umel naša vprašanja in našo radost. Čuj, oče! Naša dežela že 200 let ni videla katoliškega duhovnika. Vsi so bili v strašnem preganjanju pomorjeni in do tebe še nobeden ni prestopil japonskih mej. Mi pa, sinovi mučencev, se nismo mogli ločiti od vere, ki so zanjo naši očetje dali življenje in kri. Verski nauki so šli od rodú do rodú, in četudi smo pogrešali nekatere zakramente, smo vendar imeli sveti krst. Vsakikrat pa, kadar smo se zbrali k molitvi, smo goreče prosili Boga, da nam zopet pošlje duhovnikov. Zdi se danes, da smo uslišani. — Prišli so pač beli moške z ženami in otroki, postavili cerkev in obhajali božjo službo. Ali v njihovi cerkvi smo videli prazne stene, niti podobe Matere božje niso prinesli s seboj; in vendar so naši duhovniki prav posebno razširjali češčenje Marijino.«

Eden izmed mlajših potegne iz žepa rožnivenec z velikimi, ogoljenimi jagodami in pravi: »Glej, oče, to je spomin na našega blaženega očeta Petra Baptista (prištet med svetnike 8. junija 1862), ki ga je nosil pri sebi, ko je bil križan; sledovi mučeniške krvi se še vidijo na njem.« — Pobožno poljubim svetinjo.

Starec zopet povzame besedo: »V sosednji hiši je stanoval duhovnik, pa ne sam; z njim je bila žena, bili so otroci. Mislim tedaj sam pri sebi: To ne more biti katoliški duhovnik; naši očetje-mučenci so bili samci, da bi lažje služili Bogu in skrbeli za nas. Nekega dne vprašam tega duhovnika, prav tako kakor sem vprašal tebe; moja mati me je namreč vedno učila: Ako hočeš biti katoličan, moraš papeža v Rimu ljubiti in zanj moliti. Toda kakšen odgovor sem prejel? — 'Kaj imaš ti s papisti opravi? Ako hočeš kaj izvedeti o rimskem škofu, vprašaj druge, ne mene.' — Sedaj sem vedel dovolj in žalosten se vrnem na dom.« — Zopet igra solza veselja v očesu starca in iznova obseva radost njegovo lice, ko pravi: »Zdaj pa sem našel, kar sem iskal; usmiljeni Bog je uslišal naše molitve.«

Ves prevzet se ozrem na moške, ki kleče pred menoj; dvignem roki in jih blagoslovim radostnim srcem. Nato sam poklekнем poleg njih in oziraje se na sv. križ, ki je visel na steni, molim s starčkom, ki s tresočim se glasom kliče: »O Jezus, bodi češčen in hvaljen, da si nas ohranil v pravi veri; bodi češčen in hvaljen, da si nam milostljivo zopet poslal mašnika. O Jezus, v tvoji veri hočemo živeti in umreti!«

Tako škof.

Dandanes se katoliška Cerkev na Japonskem več ne preganja; katoličani smejo prosto spoznavati svojo vero: Zmagala je njihova zvestoba.

Mi pa si dobro zapomnimo znake, na katerih so Japonci po dvestoletnem prestanku spoznali pravo vero: Samski stan duhovnikov, češčenje Marijino, pokorščina do svelega očeta v Rimu.

Kjer dandanes ne najdeš teh stvari, odvrni se proč, kakor so storili Japonci.

Po »B. Bl.« 1905. — P. H. S.

Zahvala učiteljstvu. Da se je patriotično nabiranje vojnih kovin tako sijajno obneslo, je dejansko pripomoglo tudi učiteljstvo. Njemu gre hvala, da je mladina naših šol, ki se ji je poverilo pobiranje kovin, to nalogo, njen namen in pomen prav umevala ter jo izvrševala s tako vnemo in s takim ognjem, da bo ta čin požrtvovalnosti ostal tudi vsem odraslim v hvaležnem spominu do konca dni. Avstrijski in ogrski učitelji so se izkazali s tem, da so vredni in enakovredni tovariši pruskega učiteljstva, ki se mu v prvi vrsti pripisujejo zmage pri Metzu in Sedan. Vrlim učiteljem izrekamo vsi gorko zahvalo: prebivalstvo, ki ima med učiteljstvom vsekdar voljne pospeševalce javnemu blagru posvečenih podjetij; armada, ki si je zalogo municije po prizadevanju učiteljstva znatno povečala; invalidi, ki ne bodo pozabili onih mož, kateri so položili temelj za starostno preskrbo; domovina — za vzgojo šolske mladine v pravem domoljubju, ki se je prav sedaj tako sijajno izpričalo.

Klanjamo se temu ogromnemu delu našega učiteljstva ter zagotavljamo, da mu bomo s splošno hvaležnostjo postavili nevenljiv spomenik v zmagoslavju sedanje vojske.

Krobatin, fzm.,

c. in kr. vojni minister.

Georgi, g. inf.,

c. kr. minister za deželno brambo.

Šola bodočnosti. Po vojski se bo marsikaj izpremenilo; velike preosnove napovedujejo zlasti gledé šolstva vobče, osobito pa še gledé ljudske šole. V vladnih krogih se že sedaj resno misli, da bi se ljudska šola podržavila. Kot vzrok se navaja predvsem očitek, da se je v ljudski šoli domovinski čut premalo gojil. Če se je v tem oziru kje res kazala pomanjkljivost, je pač krivdo pripisovati posledicam narodnostnih bojev.

Imenovanja. Ljubljana - mesto: Ana Buda, p. k., dekl. šola v Sp. šiški; s. Jolanda Celar, pom. uč., Lichtenturnova osemrazrednica. — Ljubljana -

okolica: Julija Baran, zač. učit., Horjulj; Pavla Mohar, zač. učit., Dev. Mar. v Polju. — Črnomelj: Ljudmila Bukovič, zač. vod., Črnomelj. — Kamnik: Vladimira Olga Plevelj, zač. uč., Št. Gortard. — Kočevje: Frančiška Stöckl, supl., Livold; Marija Kreiner, zač. učit., Koč, Srednja vas. — Kranj: Albina Bradaška, zač. učit., Žabnica. — Litija: Frančiška Ivančič, supl., Šmartin. — Novomesto: Karolina Bulovec, supl., Trebnje. — Postojna: Gabriela Balanč, supl., Budanje; Marija Veselič, šol. vod., Vrhpolje; Justina Kmet, suplent., Šturije.

Licejska ljudska šola. Gdčnam. učiteljicam na licejski vadnici se vštejejo na javnih ljudskih šolah prebita leta.

Nagrade za kmetijski pouk v šolskem letu 1914./15. Deželni odbor je nakazal za poučevanje kmetijstva v šolskem letu 1914./15. nagrade, ki jih dobé v izmeri poučevanih ur sledeči učitelji: Šolski okraj Črnomelj: Fran Potokar, Dragatuš, 120 K; Matija Bartel, Semič, 10 K; Fran šetina, Črnomelj, 6 K; Frančiška Bezljaj, Črešnjevce, 20 K. — Kočevje: Fran Erker, Stari Log, 42 K; Alojzij Peterlin, Fara-Vas, 20 K; Fran štefančič, Vel. Lašče, 57 K; Konrad Fink, Vel. Lašče, 24 K; Viktor Schweiger, Dobropolje, 8 K; Rudolf Pečnik, Dobropolje, 8 K; Josip Kosar, Onk, 120 K; Fran Janežič, Loški Potok, 34 K; Josip Perz, Livold, 43 K; Matija Krauland, Mozelj, 80 K; Maks Tschinkel, Koprivnik, 19 K; Ivan Lackner, Trava, 64 K; Josip Tscherne, Koč. Reka, 60 K; Fran Högler, Štalcarji, 52 K; Josip Sbaschnik, Nemška Loka, 59 K; Marija Erker, Zdihevo, 35 K. — Kamnik: Fran Jordan, Ihan, 40 K; Tomaž Petrovec, Jarše, 50 K; Urh Konjar, Motnik, 60 K; Ivan Primožič, Mekinje, 30 K; Valentin Clemente, Nevle, 60 K. — Kranj: Ivan Jezeršek, Sv. Križ pri Trziču, 25 K; Karl Završnik, Duplje, 20 K; Josip Križnar, Št. Jurij, 30 K; Fran Rojina, Šmartin, 60 K; Fran Luznar, Primskovo, 50 K. — Krško: Ivan Golob, Raka, 50 K; Gabriel Grilc, Stude-

nec, 50 K; Leopold Levstik, Krško, 50 kron; Anton Lamut, Čatež, 50 K; Anton Pavčič, Kostanjevica, 50 K; Vinko Berce, Št. Janž, 100 K; Ivan Pirnat, Mokronog, 100 K; Aleksander Lunaček, Št. Rupert, 100 K; Fran Rant, Radeče, 100 K; Fran Musar, Boštanj, 50 K; Karl Roštohar, Cerklje, 50 K. — Litija: Fran Riglar, Hotič, 39 K; Fortunat Lužar, Izlake, 28 kron; Anton Turk, Sv. Križ, 25 K; Bernard Andoljšek, Litija, 26 K; Mihael Debelak, Šmartno, 22 K; Vladimir Rojina, Prežganje, 39 K; Ivan Levstik, Zagorje, 28 K; Fran Kozjak, Toplice, 53 K; Ivan Dremelj, Polica, 42 K; Josip Zajec, Vel. Gaber, 25 K; Friderik Dermelj, Višnja-gora, 34 K. — Ljubljana, mesto: Fran Črnač, Karolinska zemlja, 60 K. — Ljubljanska okolica: Robert Ziegler, Studenec-Ig, 40 K; Leopold Marn, Grosuplje, 40 K; Viktor Lahajnar, Notr. Gorice, 30 K; Ivan Perko, Jezica, 60 K; Ivan Grad, Moste (sedaj nam. okr. šol. nadz. v Rudolfovcu), 30 K; Ivan Arnšek, Moste, 110 K; Ivan Trošt, Tomišelj, 100 K; Ivan Bajec, Št. Vid, 30 K; Avgust Korbar, Preserje, 90 K. — Logatec: Fran Tratnik, Črni Vrh, 41 K; Jakob Žebre, Stari Trg, 39 K; Leopold Punčuh, Gor. Logatec, 40 K; Bogomir Fegić, Planina, 50 K; Peter Repič, Unec, 37 K; Teodor Schuller, Rakek, 56 K; Andrej Šest, Cirknica, 85 K. — Rudolfovo: Josip Samide, Smuka, 52 K; Anton Pregelj, Hinje, 12 K; Miroslav Jazbec, Št. Lovrenc, 84 K; Martin Matko, Toplice, 40 K; Fran Zagorc, Bela Cerkev, 48 K. — Radovljica: Josip Ažman, Breznica, 12 K; Josip Žirovnik, Gorje, 20 K; Josip Pleničar, Kropa, 40 kron; Ivan Šemerl, Lesce, 50 K; Ivan Rihteršič, Boh. Srednja Vas, 19 K; Ivan Wresitz, Ribno, 25 K; Fran Rus, Bled, 15 K; Valentin Zaverl, Begunje, 90 K; Josip Korošec, Boh. Bela, 20 K; Fran Jeglič, Dovje, 15 K; Ivan Zupančič, Radeče, 25 K. — Postojna: Rajmund Justin, Trnje, 40 K; Fran Verbič, Slavina, 32 K; Anton Skala, Vipava, 88 K.

Lepa starost. 90letnico rojstva je praznoval vpokojeni nadučitelj Jos. Supanek v Celju.

Vpokojitev. Ravnatelj nemške gimnazije Pucsko je iz rodbinskih ozirov prosil za trajno pokojnino. — Umirov-

ljen je dr. Henrik Lončar, profesor na državni gimnaziji v Celju.

Učiteljska zveza. Dne 25. marca so zborovali v Breslavi zastopniki učiteljstva osrednjih držav: Avstrije in Nemčije. Avstrijo je zastopalo nemško društvo »Nižjeavstrijska učiteljska zveza«. Namen tega zborovanja je bil, da bi se osnovala »Srednjeevropska učiteljska zveza«. — Podrobnosti zborovanja nam še niso znana.

Odlikovani učitelji-vojaki: Jern. Pavlič, učitelj pri Sv. Andražu v Leskovcu, sedaj poročnik 26. domobranskega pp., in Julij Friedl, učitelj v Slivnici pri Mariboru, sedaj poročnik 26. domobr. pp., sta bila odlikovana s srebrno hrabrostno svetinjo II. razreda. — Odlikovan je bil nadučitelj Anton Lovše (Podbrezje) s srebrnim zaslužnim križcem; odlikovanec služi že od začetka vojne pri sanitetcih 17. pp.

Bojišče. Na otoku Asinara se nahajata (v srbskem ujetništvu) učitelj meščanske šole v Postojni g. Viktor Volk, in učitelj Josip Trošt iz Podgrada v Istri. — Tovariš nadučitelj J. Primožič iz Mekin, sedaj praporščak pri nekem h. b. polku, se je poslovil na prejšnjem bojišču ter preselil v gorate kraje bliže domovine. Nedavno nam je poslal dopisnico z vsebino: Sneži, dežuje, gromi, poka, plazovi se drvé. Naši Bosanci so pa junaki. Komaj so došli, pa so že zasedli sovražne jarke ter ujeli 200 Lahov.

Učiteljstvo v Istri dobi vojno draginjsko doklado v istem obsegu, kakor državni uradniki. Ženske učne moči dobé 20% manjšo doklado nego učitelji.

6000 učiteljev — umrlo za domovino. Po časopisih se širi pretresljivo poročilo, da je izmed učiteljstva v Nemčiji, ki se nahaja na raznih bojiščih, umrlo junaške smrti že nad 6000. Tudi v Avstriji jih je padlo več tisoč.

Prva bolgarska šola v Nišu je bila otvorena 3. aprila. Krstili so jo na ime meniha Paisia, širitelja kulture na Bolgarskem. Šola se nahaja v poslopju, ki ga je sezidala bolgarska občina leta 1878, preden so Srbi osvojili Niš. Pri otvoritveni slovesnosti je bil navzoč vojni glavar general Kuntičev. Učne moči so izbrali iz onih učiteljev, ki so službovali v tamošnji garniziji.

Predavanja za starše. Povodom dokončanega nadzorovanja ljubljanskih ljudskih šol je imel c. kr. deželni šolski nadzornik dr. M. Opeka dvoje predavanj za starše, in sicer v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani. Prvo predavanje je bilo 13., drugo 17. aprila. — Več v prihodnji številki.

Društvo za vzdrževanje skavtske zveze sv. Jurija na Dunaju. Dne 12. oktobra 1915 je bilo ustanovljeno omenjeno društvo, ki ima za svojega zavetnika sv. Jurija, vzornika vseh odločnih vitezov, torej tudi pravih skavtov. Skavti, ki ne gledajo samo na zunanjost, zabavo in šport, si prizadevajo, da dosega skavtovski ideal na temelju katoliške vere. V okvirju skavtvskega delovanja se mora v prvi vrsti gojiti vera, zvestoba do cesarja in domoljubje. — V zgoraj označeno društvo smejo in morejo biti sprejeti krščanski moške in žene, društva, zveze, šolska vodstva, vzgojitelji ter vsi, ki bi radi pospeševali gibanje skavtov na krščanski podlagi.

V dunajsko društvo za ohranitev skavtske zveze sv. Jurija so izvoljeni sledeči voditelji: Odvetnik dr. Čurčenthaler, prof. H. Kube, jurist J. Lainer, med. dr. J. Riefler, c. kr. profesor in kanonik J. Wolny, V. Nowotny, vodja učit. društva »Dr. Lorenz Kellner«. Zastopnik kn.-šk. ordinariata je kanonik dr. Edv. Krauss. — Društvo ni politično, ima sedež na Dunaju I., Jordanstraße 9, ter sme svoj delokrog razširiti na vse Dol. Avstrijsko.

Za ljudski blagor. Nedavno je izšla mala brošurica z naslovom: »Alkohol und Unsittlichkeit«. (Vortrag von Prof. Dr. J. Ude, Wien 1915.) V tej knjižici je ponatisnjeno predavanje omenjenega vseučilišnega profesorja dr. Udeja, katero je bilo objavljeno v listu »Reichswehr«. Ta veliki zagovornik in apostol abstinencega gibanja je narisal v tej razpravi posledice alkoholizma z ozirom na nramnost v takih barvah, da mora vsakega bralca ogreti in dvigniti na protialkoholno delo. Znani prelat Scheicher pravi, ocenjujoč omenjeno razpravo: »Dr. Udeju

želim in puncto abstinencega gibanja najboljše in največje uspehe. Mislim sem pa dolgo časa, da križna vojska proti alkoholu ne more imeti in ne bo imela nobenih uspehov; zakaj naše državljansko življenje je že tako prikrojeno, da morajo najlepši ljudje, sedaj že tudi dame, hoditi dannadan na pivo ali vino. Le pogledjte kavarne in pivske lokale po mestih, pa morda tudi na deželi po vaseh. Vsak večer se popiva in tisoči, da, milijoni ne morejo strpeti, da bi vsak dan ne pili vina ali piva. Vsi pivci sicer niso slabi in pokvarjeni; nasprotno: med zmernimi pivci se dobé celo najboljši in najvrlejši ljudje. Pri teh okoliščinah dr. Ude in njegovi soborilci ne morejo imeti kaj prida upanja, da prodro s svojo križno vojsko. Pa... slišal sem, da se celo v dijaških gostilnah nič več tako ne popiva, dasi je bilo tu pričakovati najmanj poboljšanja. Zato naj Ude in njegovi sobojevniki ne izgube poguma!...«

Na to knjižico in na to oceno je urednik naletel uprav ob času, ko ga je tovariš P. opozoril na notico v »Slovencu« z naslovom: »Učitelj in ljudski blagor«. Tudi tam se lepo logično dokazuje, da brez treznosti in verstvene vzgoje ni in ne bo nramstvenosti. Toda uprav zato, ker je pivstvo tako ukoreninjeno med narodi, je tudi vzgojitelje in učitelje težko pripraviti do tega, da bi se z ognjem oprijeli protialkoholnega delovanja v šoli. Toda če tu ne zastavimo svojih sil in moči, je vse poznejše prizadevanje le zidanje na pesek in opolzka tla. Da bi vsaj tisti, ki so že doslej imeli dobro voljo in posegli tudi v ta nevhaležni boj, ne opešali, navajamo nekaj misli iz zgoraj omenjenega sestavka: Koder hodita treznost in vera skupno roko v roki, tam ni mogoče, da bi se ljudstvo nramstveno pokvarilo. Otroke poučevati v tem zmislu je dolžnost vsakega učitelja, in kdor bi se ustavljal, kaže, da je izgrešil svoj poklic. Verem in trezen narod mora napredovati; zato pa v šolo strogo verski in protialkoholni pouk. Dobé se čudaki, ki pravijo: verski pouk je stvar katehetova, protialkoholni pouk pa še sploh ni

vpeljan, pa tudi ni časa zanj. Prazni izgovori! Volje manjka in stroge postave! Verska vzgoja je ravnotako stvar učitelja kakor kateheta. Protialkoholno delovanje se — žal — šele samo priporoča. Šolske oblasti pa naj bi skrbele, da se šolske postave v toliko izpopolnijo, da se protialkoholni pouk v šolo morda celo obligatno vpelje. Pod imenom »zdravstvo« naj bi se obravnavalo o vsem, kar je telesu škodljivega, zlasti o alkoholizmu. Zdravje je prvo na svetu in najvažnejše za vsakega posameznika, kakor za celo državo. Slabo zobovje, bolezni vsled prehlada, želodčne bolezni, jetika, pijanstvo itd. so bolezni, ki kriče po boljši vzgoji. Ta predmet je tako važen, da popolnoma odtehta marsikatero drugega. Kaj pomaga človeku, če zna še tako dobro brati, pisati in računati, če je pa pijanec? Treba je torej

izboljšati rod, zato pa se mora začeti vsaj v šoli. Če bi otroka ničesar drugega ne naučili, kakor da ga pridobimo za treznost, bi ne delali v šoli zastonj. Vera in treznost sta glavna stebra in opornika v državi. Vsi drugi predmeti, ki so predpisani po šolskem učnem redu, so seveda tudi potrebni. Trdimo pa, da bo v npravnstvenem oziru takrat boljše, kadar bo prihajala iz šole mladina, utrjena v najpotrebnejših predmetih: v verskem in protialkoholnem. Zato pa kličemo: Protialkoholni predmet obligatorično v šolo! Merodajne šolske oblasti naj v to svrhu preskrbe šoli primernih učil. Naše geslo bodi: Verska in trezna Avstrija! (Izvedeli smo, da je nekaj novih učil v ta namen oblastveno že odobrenih; v kratkem jih dobé stalni odbori v presojo. — Op. uredn.)

Raznoferosfi.

Jubilej. 80letnico rojstva je praznoval dne 6. marca pesnik in pisatelj Josip Sritar.

Invalidi v šoli. V Plznu deluje že dobro leto c. kr. invalidna šola. Doslej je bilo izšolanih že skoraj 1400 mož in mladencev. Med njimi je največ Čehov, potem Nemcev, Madžarov, zraven pa tudi precej Poljakov, Romunov, Hrvatov in pet Slovencev.

Katoliški »Schulverein« je imel dne 2. aprila 30. občni zbor na Dunaju. V preteklem letu je narastlo 3000 novih članov. Pri večernem zborovanju je imel prelat dr. Gustav Müller navduševalen govor o zahtevi tega društva: »o vzgoji na katoliški podlagi«.

Nov član štajerskega deželne šolskega sveta. Mariborski kanonik č. g. Fr. Moravec je imenovan za zastopnika Cerkve v štajerskem deželnem šolskem svetu.

Prestolonaslednik častni doktor obeh praških univerz. Z Dunaja se poroča: Cesar je dovolil, da imenujeta češka in nemška univerza v Pragi prestolonaslednika nadvojvodo Karla Franca Jožefa za častnega doktorja.

Zbiranje zlata po šolah. Po zgledu Nemčije, kjer se je pričelo kmalu po iz-

bruhu vojske gibanje, naj se ojači zaklad zlata v državni banki, se bo tudi pri nas začela akcija v isti namen. V Nemčiji je pričela to delo šola; pridobila je državni banki 100 milijonov mark v zlatu. Naučno ministrstvo je izdalo odlok, ki poziva šolske oblasti, naj se postavijo vse šole v službo zbiranja zlata.

Prepoved dijakom. Deželne šolske oblasti so naročile ravnateljstvom vseh srednjih šol, naj dijakom ponovno zabijajo, da jim je v zmislu obstoječih predpisov najstrožje prepovedano ustanavljati dijaška društva, ali pa pristopati in vpisati se v kakršnokoli društvo. Vsak prestop te odredbe se bo brezobzirno kaznoval s takojšnjo izključitvijo.

Za zanemarjeno šolsko mladino. Šolska uprava v mestu Poznanj uvede novo sredstvo proti zanemarjenju šolske mladine. In vseh 14 mestnih ljudskih šolah in obeh pomožnih šolah se v šolskem letu 1916/17 uvedejo takoimenovani »zaposljalni razredi«, kjer se bodo zbirali učenci in učenke več popoldnevov na teden pod nadzorstvom učiteljstva h koristnem delu. Ti razredi so v prvi vrsti določeni za otroke, ki se okrog potikajo ali ki nimajo pravega doma, kjer bi mogli kaj koristnega delati; dalje za otroke, ki

so leni ali ki svojih domačih nalog ne izvršujejo ali pa le slabo izdelujejo.

Hud udarec. Dne 29. marca je umrla na graški kliniki g. Emilija Marolt, so-proga mestnega učitelja Franca Marolta, ki je pred par meseci odrinil pod orožje.

Dežela analfabetov. Italijanska vlada je v proračunu za leto 1916./17. znižala ljudskemu šolstvu določeno vsoto kar za celih 20 milijonov lir ter oddala to vsoto drugim namenom. Tako delajo v državi, ki bi se rada ponašala z viškom kulture.

Verstvo in skrb za mladino. Ko se bo čedaljebolj poudarjalo, da naj se mladina vzgaja tudi za vojaško čilost ter v vojaškem duhu, ne bomo smeli prezreti tega, kar je in mora ostati podlaga vsake vzgoje, namreč verstvo. Načelnik bavarških krepostnih društev, grof Moy, se je o tem v monakovski roditeljski skupščini takole izrazil: »Vsak deček mora z 12. letom stopiti v kako mladinsko društvo, ki ima v domoljubnem zmislu sestavljena pravila in tudi zagotovilo, da se pravila vestno izvršujejo. Mladinsko društvo mora biti pod državnim nadzorstvom. Vsako tako društvo, naj ima verstveni značaj, ali pa se imenuje telovadno, krepostno, skavtovski, mladinsko društvo, se mora odtegniti političnim vplivom ter se mora baviti zgolj z npr. telesno, duševno vzgojo in utrjenjem mladine. Ker se mora poudarjati in zahtevati, da se v takih mladinskih organizacijah goje vse mladinske dolžnosti, je posebno važno, da njih voditelji še prav posebno in z največjo vestnostjo pospe-

šujejo pri mladini, ki jim je izročena, verske dolžnosti. Skrbe naj predvsem, da se bo mladina udeleževala verskih vaj in izvrševala svoje obveznosti ob nedeljah tudi v slučaju, če se na ta dan priredi večji izlet ali vaja.«

Spanje šolskih otrok. Šolska komisija v Stockholmu je dognala, da otrokom prikrajšano spanje bolj škoduje kakor naporno delo. Pokazalo se je, da zbolí četrtnina otrok več, če se jim prikrajša spanje, kakor če se dobro naspe. Komisija je mnenja, da morajo otroci do sedmega leta spati 12 ur, od 7. do 9. leta 11 ur, od 9. do 12. leta 10 ur, od 12. do 14. leta pa 9 do 10 ur. Ker je poleti otroke težko pripraviti, da gredo zgodaj k počitku, je treba spalno sobo zatemniti; tudi kopanje in umivanje pospešuje spanec. Pouk naj se ne pričinja pred osmo uro.

Slovensko meščansko šolo bo ustanovila družba sv. Cirila in Metoda v Trstu. To je šele druga na Slovenskem (prva v Postojni). Obljubljene so take šole tudi v Žalcu in Trbovljah na štajerskem. Ustanovile se bodo pa najbrže šele po vojski. Meščanske šole bi tudi potrebovali v Trzinu, na Jesenicah, v Ribnici in Metliki. V prvih treh krajih z obrtnim značajem, v Metliki pa s kmetijskim ali pa trgovskim. Nemške meščanske šole imamo v Krškem, v Celju, Mariboru, Radgoni, Velikovcu, Celovcu in v Borovljah. Pri nekaterih bi bili na mestu slovenski paralelni razredi.

—a—

Slovstvo in glasba.

Kraljica vojnih trum. Šmarnično berilo. Spisal dr. J. Jerše, gimn. katehet in profesor v Ljubljani. Založila Katol. Bukvarna v Ljubljani 1916. Cena vez. izvodu 3 K.

Znani ljubljanski propovednik tovariš dr. Jerše je imel lani vojnemu času prilagodene šmarnične nagovore in ljubljanski stolnici. Sodobne strašne in pretresljive, ganljive in tolažilne dogodke je spravil v lepo zvezo z verskimi resnicami. Pri vseh premišljevanjih pa je obr-

nil pogled na ono mogočno Mater, ki je Pomoč kristjanov, Kraljica mučencev, Tolažnica žalostnih, Kraljica miru... Že naslovi kakor n. pr. »Napoved vojske«, »Vojne priprave«, »Na begu«, »Materino slovo«, »Krvava bitka«, »Velika zmaga«, »Vsi v boj«, »Rdeči križ«, »V hudem ognju«, »Vojni kruh«, »Ranjen«, »V ujetništvu«, »Zadnja bitka« itd. povedo, kako se je pisatelj potrudil, da bi podal častilcem Marijinim stare, resne in vesele resnice — v originalni, času primerni obliki.

